

NR. 2 JUNI 2015, 23. ÅRGANG

Maihaugbladet

MEDLEMSBLAD FOR DE SANDVIGSKE SAMLINGERS VENNER

MEDLEMSINFORMASJON

Som medlem i De Sandvigske Samlingers Venner får du fri inngang på Maihaugen i et kalenderår, rabatt på de fleste varer i Maihaugbutikken (ikke bøker), fri inngang på Maihaugens egne arrangementer som Barnas sommer- og vinterdag, Julemarkedet og St. Hansaften. Du slipper også å stå i kø på de store arrangementene. Maihaugbladet får du i posten tre ganger pr. år.

MEDLEMSKONTINGENT

Livsvarig medlemskap kr. 5.500,-
Enkeltmedlem kr. 400,-/år
Familiemedlemskap kr. 600,-/år
Familiemedlemskapet gjelder foreldre og egne barn under 18 år og barnebarn under 18 år.
I vinterhalvåret kan du ta med en gjest.

Maihaugen har følgende åpningstider i sommerhalvåret - gjeldende fra 1.juni til 31.august: 10.00–17.00 alle dager.

De Sandvigske Samlingers Venner (DSSV) ble stiftet i 1932, og har dermed mange aktive år bak seg. Maihaugvennene har som formål å støtte driften og utviklingen av museet. Gjennom årene har Maihaugvennene gitt mange bidrag for å styrke og utvikle Maihaugen i form av dugnadsinnsats og gaver. Alle som ønsker å være med å støtte Maihaugen, kan være medlemmer i De Sandvigske Samlingers Venner.

De Sandvigske
Samlingers Venner

Maihaugen, 2609 Lillehammer
Bankgiro: 2000.05.17608
Informasjon: tlf. 61 28 89 00
E-post: venner@maihaugen.no

Redaktør: Ivar Olstad
Grafisk produksjon: Dialecta

INNHold

Leder: Kjære Maihaugvenner!	side 3
Gardbrukerne på Maihaugen	side 4
«Location Maihaugen»	side 6
1923-huset	side 7
Sommeren 2015	side 8
Landskapsarkitekten Sandvig	side 10
Hogst på museet	side 12
Årsmøteprotokoll	side 14
Kunstløypa	side 16

REGISTRER DIN EPOST!

Alle medlemmer i DSSV oppfordres til å registrere sin epostadresse slik at vi lettere kan sende ut informasjon til våre medlemmer. Skjema for innsending finner du på: www.maihaugen.no/venneforeningen.

– St.Hans på Maihaugen arrangeres vanligvis i samarbeid med en av kommunene i dalen. I år kjører Museet feiringen i egen regi, forteller arrangementskoordinator Rune Prøven. I tillegg til vanlige sommer-aktiviteter tilbys Prøysen-konsert med Camilla Granlien og konsert med Ingrid Olava.

*Forsiden: Statister på Valbjørsetra (for anledningen Koppang i Østerdalen, dit birkebeinerne dro fra Litlihamar) tar seg en kaffepause innimellom de endeløse taggingene før regissør Nils Gaup er fornøyd.
Foto: Camilla Damgård/Maihaugen*

Kjære venner!

Svend Strand, Styreleder DSSV

Hjertelig velkommen til en ny, opplevelsesrik sommersesong på Maihaugen. Vi skal igjen se alt det gamle, kjente; sammen med nye ting i samlingene. Gled dere til åpning både av Svennebyvillaen (1915) og av 1920-huset, som nå er ferdig istandsatt og innredet i Bysamlingen. Det blir åpning av Charlotte Barths fotoatelier, som er del av den nye versjon av De Gamle Verksteder. Jeg kan forsikre om at vi i Venneforeningen følger godt med på at verkstedene og håndverket ikke skal bli borte, men gjenskapes i nye og spennende miljøer, integrert i og som naturlige deler av Maihaugen.

I dag vil jeg spesielt fremheve Maihaugens og spesielt Anders Sandvigs forhold til Gudbrandsdalen. Uten Gudbrandsdalen ville det ikke vært noe Maihaugen! Sandvigs forhold til og hans samling av gjenstander og bygninger fra dalen er en fantastisk historie. Han etablerte et nettverk av forbundsfeller og samarbeidspartnere som muliggjorde dette. Det er nok å nevne eksempler som Sandvigs faste kjørekar, Nils Iva; Trond Eklestuen fra Garmo; Ivar Kleiven i Vågå; Rolv Øygard i Skjåk og mange andre. Jeg kan anbefale Kåre Hosars

beretning om dette i et kapittel i boken «Anders Sandvig og Maihaugen», Maihaugens Årbok 2012.

Jeg er veldig glad for at man søndag 14. juni i år skal arrangere «Døladag» med spesiell fokus på Maihaugens bygninger fra kommuner i dalen, i første omgang Ringebu, Sør-Fron og Nord-Fron. Da inviteres de som bor på gardene nå, sammen med representanter fra kommunene og historielagene, til bl.a. en vandring for å se disse 21 husene. Man vil fortelle deres historie og om Maihaugens arbeide med å ta vare på dem. På denne måten knyttes fortid til nåtid, og forholdet Maihaugen-Gudbrandsdalen understrekes. All honnør til Maihaugens ledelse for dette initiativet, hvor DSSV er med som entusiastisk støttespiller!

Jeg ønsker alle våre medlemmer, både fra dalen og fra byen vel møtt på Maihaugen i sommer, både til de 21 fra midtdalen, så vel som til de andre ca. 180!

Til slutt takker jeg på vegne av Styret for tilliten vi har fått gjennom valget på vårt årsmøte i mars, vi skal stå på for å forsøke å gjøre oss den verdig!

Glem de gamle verksteder slik de sto. De flyttes ut i friluftsmuseet. I stedet kommer «Sandvig-salen»; Maihaugens nye utstillings-storstue. Hjulpet av midler fra Sparebanken Hedmark står den ferdig 1. september, til åpningen av «Ur björk» – en svensk vandreutstilling som viser mesteparten av det som er mulig å lage av björk.

Ukene går fort til høsten. I september er det atter tid for en spesialomvisning for Vennene. Da vil konservator Kjersti Braanaas Moen vise oss Myttingstua fra Ringebu, også kalt Kapteinsgården eller Enkesetet. Den to etasjes bygningen ved siden av Prestegården skjuler et vakkert interiør og spennende veggmalier. Følg med på annonse i avisene.

Dyr og bønder på Maihaugen

Med seg i gardsdriften har museumsbonden Anders Hagen
også Knut Thujord i halv stilling.

Anders Sandvig hadde en visjon om at Maihaugen skulle være et levende museum, hva det er blitt i høyeste grad. En viktig årsak til dette er selvsagt alle menneskene som man særlig sommerstid kan se i aktivitet både inne og ute.

Av Anja Høglien, foto: Ann Kristin Eggen/Maihaugen.

En annen viktig faktor er museets firbeinte beboere som besøkende kan oppleve på nært hold i et naturlig miljø. Dyrene er viktig for det visuelle inntrykket av det gamle jordbrukssamfunnet, men like relevant er både lukt og lyd av kyr, sauer, geiter, gris, høner og hest. Mangfoldet er stort!

Dyreholdet på Maihaugen har vært permanent siden 1994, og i dag er det 1,6 stillinger avsatt til jordbruksdriften på Maihaugen. Sommerstid er dyra ute til glede for både små og store, og de er svært viktige for at kulturlandskapet på Maihaugen ikke skal gro igjen med busker og kratt. Om vinteren er alle dyra inne i fjøset på Jørstad. I følge museumsbonde Anders Hagen er fjøset fra mellomkrigstiden, og er innredet - med noen tilpasninger - slik fjøs var på den tiden. Det er vanligvis ikke åpent for publikum, men noen ganger i løpet av vinterhalvåret arrangeres «Åpent Fjøs» med stor suksess. Det er både morsomt og lærerikt for barn og voksne å se hvordan dyra på Maihaugen har det vinterstid.

De ulike dyrene på Maihaugen er valgt med tanke på hvor rasen opprinnelig kom fra. Det er for eksempel ikke tilfeldig at Bergebrunen, en arbeidshest på 26 år som har vært på Maihaugen siden OL, er en dølahest. Videre bidrar Maihaugen til arbeidet med å prøve å opprettholde utrydningstruede raser. Dølahesten er faktisk utrydningstruet, og Anders Hagen kan fortelle at de ønsker seg ei dølahest-hoppe og muligheten til å få et føll på Maihaugen.

De tre kuene på Maihaugen er av rasen dølafe, også den utrydningstruet. Det er ikke mer enn 250 dyr igjen i Norge. Men Maihaugen gjør sitt for å redde rasen, og i vår ventes to kalver. Maihaugen har også noen geiter som skal få killinger i juni og fem sauer som lammet i april. I tillegg ble syv grisunger født tidlig i april, og mens noen av disse skal nyte sommeren på Maihaugen skal andre flytte til andre museer.

Maihaugen har også høner og noen haner, og i påsken kom ca 20 kyllinger til verden. Disse ble ruget ut i rugemaskin, og de klekket som planlagt på palmesøndag med publikum til stede. Det skapte stor begeistring, i følge museumsbonden!

Når det gjelder dyrking av tradisjonelle vekster er det først og fremst på Øygarden dette foregår. Det dyrkes kål, poteter, erter og bygg - alle typiske vekster for jordbruket i Gudbrandsdalen. Potetdyrkingen er nå en del av prosjektet «Ta en potet» hvor skoleelever er med på å sette, hyppe og ta opp potetene. Til slutt bakes og nytes potetlefsen. Maihaugen har også en egen bekke-kvern. Etter at bygget er kvernet brukes det til å lage «vassgraut» på Øygarden. Begrepet «kortreist mat» er absolutt passende!

Mye av høyet som trengs til fôr produseres også på Maihaugen. Gresset slås med ljå og henges opp på hesjer til tørk. Deretter kjøres det inn på låven på Jørstad - med Bergebrunen og høyvogn, så klart.

Anders Hagen kan fortelle at de forsøker å gjøre alt arbeid på gamlemåten både når det gjelder redskap og vekster. Han mener det er viktig å formidle at oppi all bonderomantikken var det svært mye hardt arbeid, og han nevner som eksempel de kunstige vanningsssystemene som ble utviklet i regnfattige norddalen. I Skjåk var det i sin tid hele 20 mil med vanningsrenner laget av trestammer! Det lå enorme mengder arbeid bak både uthulingen av trestammer og vannkar og til slutt det å skvette vannet utover jorda. Slike vanningsrenner kan man i dag se på Maihaugen ovenfor Øigarden, og om sommeren er i bruk.

Maihaugen er absolutt verdt et besøk alene på grunn av samlingen av gamle bygninger og gjenstander, men alle dyrene og jordbruksdriften gjør museet enda mer levende, interessant, underholdende og lærerikt for besøkende i alle aldre.

«Location Maihaugen»

Av Ivar Olstad

En onsdag i februar summer det annerledes på Maihaugen enn til vanlig. I byavdelingens Storgate myldrer det av folk i 1920 talls-klær, og en hesteslede drar til i fullt sprang oppover bakken. Litt lenger oppe, på Valbjørsetra, ligger den kunstige røyken tett over innbitt hutrende skinnkledde menn som væpner seg med spyd og bue. Felles for begge stedene er en mengde 2015-mennesker i et tilsynelatende virvar med lyskastere, mikrofoner, film- og fotoapparater og megafoner hvor de roper på ymse språk. Slik blir det film av; henholdsvis «Løvekvinnen» basert på Erik Fosnes Hansens roman, og Nils Gaups «Birkebeinerne».

Året 1206 krever naturligvis litt andre kulisser enn selv Maihaugens solsvidde tømmervegger kan tilby. Derfor har den vanlige museumsvandrer stusset litt over palisader og portaler der de ikke skulle være. Men det er fordi Bjørnstad for tiden forestiller Litlihamar, hvor birkebeinerne Torstein Skjevla og Skjervald Skrukka tok vesle Håkon Håkonson på ryggen og dro over til Koppang (les: Valbjørsetra)

Nå er det slett ikke første gang Maihaugen blir brukt i spillefilmer. Synnøve Solbakken og andre i svart-hvitt-tiden. Men også i det nærmeste manns minne er museet brukt slik. Både TV2, TVNorge og NRK har lagt innspillinger hit. Nå har de samme filmmakerne fra Nordisk Film (Paradox) inntatt Bygda.

Hva sier så Maihaugens Rune Prøven om aktivitetene? En viss slitasje er ikke til å komme bort fra, samt at de vanlige museumsvandrerne må vise hensyn og holde seg unna der «settet» pågår. Mye ekstrajobbing blir det også på Rune og kommunikasjonsansvarlig Rannveig Urdahl, for logistikken er ikke til å blåse av: Parkering, bevertning, garderobelokaliteter og mye annet praktisk arbeid. Særlig når to separate mannskaper driver på samtidig.

Men fordeler? Selvsagt er dette med

på å markedsføre Anders Sandvigs store «Billedbok». Mange vil kjenne igjen og glede seg over miljøet. Filmmakerne får – og har – et særskilt godt forhold til museet (de takker uttrykkelig Maihaugens folk), og gleder seg også over å kunne bidra til å vise vår kulturhistorie på denne måten.

Denne gangen ble det også en tung media-dekning. TV2 og NRKs Dagsrevyen var der, sammen med Nitimen, Østnytt, Adresseavisen, Østlendingen, GD og Byavisen – ja, til og med Vi Menn møtte opp da «pressen» ble invitert. Det er klart at slikt er av stor verdi for Maihaugen.

Økonomisk sett er dette heller ikke noe tapsprosjekt. En ting er leien Maihaugen får. Noe annet er de ulike tjenestene som museet yter av vaktmester- og smed-oppdrag, av konservatorene. Ja, saue-utleie også! Og flere filmfolk kommer, sannsynligvis.

Gjennom den kunstige kulderøyken på Valbjørsetra skimter vi arrangementskoordinator Rune Prøven som kontrollerer at Maihaugens sauer – statister de også – oppfører seg som de skal.

Et hus fra 1923

Boligfeltet på Maihaugen viser hus fra forskjellige tiår på 1900-tallet.

Av konservator Kjersti Braanaas Moen, foto: Mark Purnell

Vi begynner nederst i bakken med de eldste husene og beveger oss oppover, for så å ende ved Framtidshuset 2001. Nesten nederst i bakken har det stått et lite rødt hus innredet i 20 år, men nå skjer det noe der. Søndag 21. juni skal huset åpnes for Maihaugens gjester.

Husets historie

Syver Linberg bygde huset i Søndre gate 21 på Lillehammer i 1920 med tømmer fra egen gård i Mesnali. Huset ble ikke innredet, kanskje fordi bygningsrådet mente at «bygningens ytre ansees skjæmmende for strøket».

Syver Linberg ble samtidig ansatt som vaktmester på Lillehammer folkeskole. Med jobben fulgte leilighet. Det ble derfor ikke til at han og familien bosatte seg i Søndre gate. I 1922 kjøpte Johanne Lunde huset. Hun var søster av baker Lunde og drev kafeen Gimle i samme gård i Storgata. Johanne Lunde, som var ugift og midt i 40-årene da hun kjøpte huset, ferdigstilte innredningen, men bodde der bare noen få år.

Flere familier har siden bodd i huset. I 1977 overtok Oppland fylkeskommune eiendommen. En periode fungerte det som Steinerbarnehage. Utvidelse av sykehusets parkeringsplass gjorde at huset etter planen skulle rives. Maihaugen fikk tilbud om å overta, og i 1996 ble boligen med uthus flyttet og plassert på Maihaugen.

Istandsetting på Maihaugen

Nå har huset stått innredet i 20 år. Planen er å innrede slik vi tror det kan ha vært ut fra det vi vet om Johanne Lundes hjem. Vi har ikke mange holdepunkter, men arkitekt Kjell Marius Mathisen skrev diplomoppgave om Søndre gate 21 i 1996. Arbeidet han gjorde den gangen er til stor hjelp for oss nå.

Maihaugens håndverkere arbeider med å tilbakeføre huset slik det opprinnelig var. Nå blir vinduer skiftet ut, dører flyttet,

ovner byttet ut, maling skrapet ned og overmalt i en farge lik den opprinnelige, vegger og tak blir dekket med ny strie og tapet, elektrisitet og vann og avløp blir tilbakeført mest mulig likt slik det var på 1920-tallet. Det er et stort detektivarbeid å finne ut hvordan ting var den gangen Johanne bodde der.

Vi har vært heldige å få overta noen av møblene som stod i huset fra familien. Resten av møbleringen må vi gjette oss fram til på grunnlag av stilen som hersket på denne tida. Vi har ingen foto av interiøret, men på et bilde tatt i hagen, kan det se ut som hagestua er innredet med lundemøbler. Peiskrakken og bordet vi ser på bildet, er for øvrig noe vi trenger hjelp til å framskaffe. Kan du hjelpe oss?

Huset som i sin tid ble karakterisert som «skjæmmende for strøket», framstår nå som et fint eksempel på den nasjonale byggestilen som hersket på denne tida.

- Kl 10–17 Inngang, billett, informasjon, Maihaugkaféen
Velkommen inn i historiske miljøer
- Kl 10–17 Boligfeltet – besøk en beboer i et av husene fra 1900-tallet
Prestegården – guide tilstede (torsdag- søndag 9.–31. juli)
Nyhet! Kom inn i 1920-tallshuset (fra 21. juni)
Skolestua – sett deg på skolebenken i 1860
Øygården – gardsliv på 1890-tallet
Olsengården – byliv på 1930-tallet
Postmuseet – møt postmesteren
Garmo stavkirke – guide tilstede
Vandreteater og forestillinger
Åpne hus med lydguide
Bjørnstadtunet
- Kl 12 **Nyhet!** God dag i stua – bli med taterkaren på besøk til gårdene i Bygda.
For hele familien!
- Kl 14 **Nyhet!** Posthistorien på 20 minutter - humoristisk og musikalsk show på torget
(torsdag-søndag 9–26. juli)
- Kl 13.30 «Brevet!», vandreteater for hele familien gjennom Byen og Boligfeltet (alle dager
unntatt torsdag-søndag 9–26. juli)
- Kl 11 og 16 **Nyhet!** Pål sine høner - barneomvisning hos dyra i Bygda
- Kl 11 og 15 Apotekerens mareritt – spennende vandreteater for barn i Byen
(*passer for barn i alderen 5–10 år*)
Omvisninger
- Kl 13.15 **Nyhet!**Gå utenom, Peer – omvisning om Ibsen, Grieg og Munch i samarbeid med
Peer Gynt-stevnet (27. juli–9. august)
- Kl 10–17 Innendørs utstillinger
Nyhet! Norske frimerker – friluftsliv i miniatyr
Langsomt ble landet vårt eget
Folkekunst i Gudbrandsdalen
Anders Sandvig sitt tannlegekontor
- Kl 10–17 Utendørs utstillinger
Nyhet! Hjem til 1900-tallet - utstilling i 1915-huset om Boligfeltet
Nyhet! Fiskevollen - utstilling om fiske i Gudbrandsdalen
Sandvigs modigste ide – utstilling i fjøset på Bjørnstad
Telthuset – våpenutstilling og gamle uniformer
Posten som nasjonsbygger
Posten på skinner – i toget
To herrer på perrongen - salgsutstilling med malerier av Arne Christiansen
og Harald Hammerø i stasjonsbygningen (kl 11–16 fra 24. juni–26. juli)

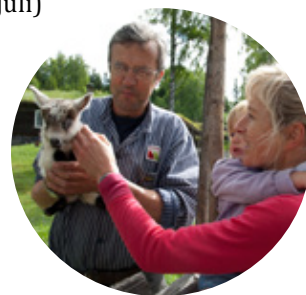

Foto: Camilla Damgård/Maihaugen

- Kl 10–17 Håndverk
Tak over tak. Restaurering av tak på Skjåktunet
Keramiker i Pottemakeriet (mandag–fredag)
Veving i Lensmannsarresten (mandag–fredag til 31. juli)
Arbeid i rammeverkstedet i Skovsrud (mandag–fredag i juli)
- Kl 13 Første mann til mølla – se mølla ved Bjørnstad gå (tirsdager)
- Kl 13 Tresking på låven på Jørstad (onsdager)v
Barnas Maihaugen
- Kl 11 og 16 **Nyhet!** Pål sine høner – barneomvisning hos dyra i Bygda
- Kl 11 og 15 Apotekerens mareritt – spennede vandreteater i Byen
(passer for barn i alderen 5–10 år)
- Kl 10–17 Besøk dyra i friluftsmuseet
Lekeklassen
Budstikka – rebus i friluftsmuseet
Fiske på Breisjøen – bambusstang til låns ved Knuvelbuene
Tegn og skriv på Postloftet hos Postmuseet
Opplevelser utenom fast program
Oversikt i Infosenteret
Butikker
- Kl 11–17 Avlangrud – historisk butikk i Byen (til 31. juli)
- Kl 11–17 Falkenberg – historisk butikk i Byen (til 16. august)
- Kl 10–17 Museumsbutikken i hovedbygningen
Spiseplasser
- Kl 10–17 Maihaugkaféen
- Kl 11–16.30 Kirkestuen
- Kl 11–16.30 Bakeriet
Matpakkeklass på Valbjørsetra

Begge foto: Esben Haakenstad

Sandvig – landskapsa

Mange Maihaugvenner er også brukere – i den forstand at vi vandrer der ofte, til alle årstider. Vi kjenner hus og terreng, noe vi er glad i, rett og slett. Vi sender gjerne varme og beundrende tanker til husbyggeren og samleren Anders Sandvig.

Av Ivar Olstad

Men her skal det dreie seg om Sandvig som landskapsarkitekt! For den evige sannhet om at ingenting kommer av seg sjøl, gjelder også utformingen av Maihaugen. Stedet var forøvrig ikke et opplagt valg da Selskabet for Lillehammer Bys Vel vedtok å kjøpe samlingene i 1901. Man vurderte Lysgårdsjordet i bakken nord for Mesnaelva, og området sør for elva, i Hammershagen. Men endte altså på «Syttendemaihøiden... både fordi det var plass nok i overskodelig framtid, og fordi det ville vere lett å bygge og forme terrenget her... på den vakraste og mest lagelege plassen», jfr. Arnfinn Engen i boka «Samleren Anders Sandvig».

Et tungt slit

Helt lett ble det nå ikke. Sandvig skriver merkelig lite om anleggsplanlegging og -arbeid, men noen inntrykk får vi i hans andre memoarbok, «I arbeid og fest» fra 1947:

«Jeg gikk forbi Leikarvollen og bortover til husmannsplassen Sletten, som tidligere hadde tilhørt gården Suttestad, men som

fulgte med i handelen da vi kjøpte 50 mål av gården og innlemmet dem i Maihaugen. Jeg tok vegen langs bekken Nudda. Partiet her var dengang det minst pene i anlegget. Det var myrlendt og storstenet... En ble rent lett til sinnes når en, kanskje sliten og trett etter arbeidet på kontoret, kom opp på Maihaugen i denne tiden... ved Nudda var det tydelige spor etter arbeidsstokken. Og der begynte allerede Isumtjernet å ta form. Det ble gravd og det ble hugget, det ble murt og det ble sprengt og drenert. Et nytt tjern skulle trylles fram. Her... skulle skrøpeligheiene bli skjult av vannspeilet i Søndre tjern... All jord som ble tatt ut for tjernet, ble påfylt og jevnet ut på Bjørnstadtunet, – i den nedre delen ble der en fylling – sine steder på over tre meter. Og all steinen som sprengtes ble eslet til grunnmurer og heller for de mange bygninger vi ventet skulle komme... Utformingen av Bjørnstad var blitt nøye planlagt. Vi aktet ikke å spare på noe for å komme det opprinnelige så nær som mulig. For det er ikke det samme å la

arkitekten

På det store bildet ser vi arbeidet med utgravingen og oppdemmingen av tjernene i setergrenda, med den store Breisjøen og den lille Tjennungen nærmest. Den beregnede vannflaten er markert med en svart strek på fotografiet. Det er også åpent utsikt ned til det gamle skytterhuset, som var utstillingslokale for håndverkssamlingen De gamle verksteder.

Kartet viser planleggingen av setergrenda, slik planen forelå i 1931. En del bygninger var lagret med tanke på oppføring, men de store vyene kommer etter hvert. Ideen om å utvide til et ekstra setertjern i sør, Nuggla, kom senere, og den storslåtte utbyggingen av setergrenda var fortsatt ikke kommet. Kartet er laget tre år før den anonyme gaven på 50 000 kroner kom, som gjorde det mulig med en mer storslått utbygging. Gaven var anonym, og i boken I arbeid og fest skriver Sandvig fortsatt bare om den fremmede mannen. Senere ble det kjent at det var fabrikkeier Halfdan Mustad som var velgjøreren.

Det nederste bildet viser utviklingen av Søndre tjern fra tett skog til tjern. For å lette arbeidet er Maihaugbekken lagt i en trerenne ved siden av.

et bygg som opprinnelig har stått i et nokså sterkt skrånende terreng, f.eks., – ofte med en betydelig forstøtningsmur på den ene siden – bli oppsatt igjen på en flat og kjedelig tomt... så

vi knapt kjenner den igjen... Bygningen må falle naturlig inn i de nye omgivelser, som om den har stått der fra alders tid.»

Med 2015-øyne

Hva sier så en landskapsarkitekt anno 2015 om resultatet, ut fra et nåtidig, faglig perspektiv? Dosent Tore Edvard Bergaust fra Norges miljø- og biovitenskapelige universitet vandrer og vurderer: *En meget vellykket entré ved Nordre tjern, i et landskap formet i en romantisk tradisjon med en bølgende linje, øy og fuglehus. Her er ingen tilfældigheter, vi får inntrykk av en klar bevissthet om hvordan landskapet skal virke. Grusveien er gitt generøs bredde og åpner for og innbyr til bruk foran Enkesetet og Prestegården. Når vi kommer til Skjåk-tunet blir romsligheten erstattet av tett intimitet.*

Telthusplassen, derimot, skal kanskje gi inntrykk av ekserserplass, men gir følelse av en fylling. En skigard istedenfor benkene på høyre side ville muligens dempe inntrykket.

Bjørnstad er pietetsfullt og korrekt plassert i landskapet. Det er fint at bergnabbene på tunet ikke er sprengt bort – det gir inntrykk av opprinnelighet. Men steinhaugen øverst og lengst

nord på jordet virker malplassert og uryddig.

Søndre tjern gir jo ikke samme nærhet til vannet for de besøkende, og inntrykket av uberørt natur er sterkt innerst, mot Knutslykkja. Står vi ovenfor brua og ser nord- og østover, stanses synet av en vegg av hus (Øygarden, Isum og Bjørnstad). Med dagens muligheter ville man nok tilstrebet noe mer avstand og luft her.

I 1935 begynte Anders Sandvig arbeidet med seteranlegget: «20 mann gikk i gang med rydding av skogen, grøfting av den myrlendte jorden og sprenging og graving. 6 setervoller skulle anlegges og tre tjern på tilsammen 12,5 mål opparbeides. I alt ville setergrenden omfatte 80-90 mål. Det hele skulle stå ferdig til Samlingenes 50-årsjubileum i 1937».

Bergaust: *I alt vesentlig et gjennom vellykket anlegg som gir ønsket illusjon av ei setergrend, isolert og i trygg avstand fra bygda, både når man ser fra veien oppover mot husene, og nedover fra setrene. Fiskerkapellet ligger flott og riktig til, mens naustene er plassert galt, bak veien. (Dette er nå gjort, uavhengig av Bergausts tanker, red. anm.) Det er påfallende lite bruk av murer, noe som gir følelse av uberørt natur – hva det i realiteten altså ikke er.*

Hogger trær for å ta vare på landskapet

I vinter har Maihaugen hogd trær flere steder i friluftsmuseet, spesielt på haugen nedenfor setergrenda. Dette gjøres for at landskapet og skogen ikke skal være overgrodd, men tidsriktig i forhold til de kulturhistoriske miljøene.

Av konservator Jan Ove Vasaasen og konservator Kåre Hosar

Setergrenda på Maihaugen framstår i dag som en seterstøl omgitt av skog. Lyarhaugen mellom Breisjøen og Nuggla sto som en skogkledd haug med store bjørker. Her har Maihaugen hogd en del trær for å få et mer åpent landskap og utvidet beiteområde. Slike seternære områder

var fra gammelt av naturlig snaue. Beitedyr gjorde sitt til å holde vegetasjonen nede, og behovet for ved til ysting og emne til gjerder gjorde at den nærmeste skogen rundt setrene ble tatt først.

I 1996 ble det utviklet en landskapsplan

på Maihaugen. Denne ble laget av landskapsarkitekter fra Norges landbrukshøgskole på Ås i samarbeid med Maihaugens ansatte. Planen legger vekt på at arbeid med landskapet på Maihaugen skal tilpasses museets historiske og pedagogiske virksomhet. Målet er å gi friluftsmuseet en mest mulig autentisk og virkelighetsnær spennvidde og variasjon i et tradisjonelt kulturlandskap i en innlandsdal. Slik er planen i tråd med Anders Sandvigs tanker om å bruke naturen og omgivelsene som viktige rammer for å gjøre den kulturhistoriske formidlingen og opplevelsen på Maihaugen mer virkelig.

På museet får skog og vekster derfor ikke vokse fritt, men etter hva som er historisk riktig. De tradisjonelle kulturlandskapene utviklet seg og ble preget og formet som følge av gårders driftsformer, menneskets aktive pleie og skjøtsel av jord og mark, og dyr ute på beite. På Maihaugen ønsker vi, så langt det er mulig, å gjenskape denne aktiviteten, og formidle de

kulturlandskapene aktiviteten formet.

Opp gjennom årene har museet foretatt jevnlig hogst av lønn i seteranlegget og uttynning av gran. Dette gir lys til skogbunnen, slik at det blir rom for andre vekster. Dyrene på Maihaugen bidrar også til å ta vare på og opprettholde viktige elementer i kulturlandskapet.

De siste årene er preget av klimaendringer med mer nedbør og økt gjengroing, også her på Maihaugen. Det er derfor ekstra viktig at vi pleier skogen, driver uttynning av ulike trær og vekster, for på den måten å sikre at landskapet og skogen forblir de tidsriktige og autentiske rammene rundt de kulturhistoriske miljøene vi ønsker å formidle.

Et annet og viktig poeng er at de store gamle trærne utgjør en sikkerhetsrisiko, både for besøkende og for våre hus. Hogsten vår er derfor helt nødvendig, tjener mange gode formål, og inngår som en helt naturlig del av vår virksomhet.

Lyarhaugen ca 1950. Vi har et bilde tatt 10–15 år senere som viser hvor fort trærne vokser til og omdanner et åpent fjell-landskap til skogtjernidyll. Det er vakkert, men kanskje ikke helt etter intensjonen. Foto: Normann.

PROTOKOLL ÅRSMØTET 2015

De Sandvigske Samlingers Venner, onsdag 25. mars 2015 i auditoriet

Dagsorden:

1. Årsmelding
2. Regnskap og revisjonsberetning
3. Fastsetting av kontingent.
4. Eventuelle innsendte forslag
5. Valg
6. Orientering fra Stiftelsen Lillehammer Museums direktør Jostein Skurdal

Det møtte 30 stemmeberettigede, totalt var ca 40 personer tilstede. Styrets leder Svend Strand ønsket velkommen og startet møtet ved å be om 1 minutt stillhet for å minne Arnfinn Engen, mangeårig leder av DSSV. Han døde sommeren 2014.

Det var ingen kommentar til innkallingen. Som referent ble foreslått Kristin Helland. Underskrivere av årsmøteprotokollen: Brita Belsvik og Stein Raabe. Dirigent for årsmøtet: Per Bjørn Brandsæter. Siste års styre ble presentert.

1. Årsmelding ble gjennomgått av DSSVs leder Svend Strand. Forsamlingen ble oppfordret til å stille spørsmål og kommentere underveis i presentasjonen.

En godt fornøyd venneforeningsleder fremhevet at 20 % av Lillehammers befolkning er medlem av DSSV, hvilket muliggjør store gaver til Maihaugen. I 2014 utgjorde gaven kr 950 000.

Svend Strand avrundet med å lese sin egen sluttkommentar som fremhevet det gode samarbeidet med SLM.

Underveis hadde det kommet kritisk kommentar fra salen om problemer med å få meldt seg på venneforeningens høsttur. Kapasiteten dekker ikke etterspørselen. Det ble opplyst at det i høst blir arrangert 2 turer for å møte behovet bedre.

Årsmeldingen ble godkjent uten andre

kommentarer. Noen feil årstall i innledningen ble rettet. Disse gjaldt når det enkelte styremedlem ble innvalgt.

2. Årsregnskap

Svend Strand trakk frem noen utgiftsposter og kommenterte disse. Han fortalte også at DSSV har inngått en avtale med Posten angående Barnas Sommerdag. Den avtalen vil redusere DSSVs utgifter til avsluttende forestilling for kommende år. Spørsmål fra salen ble raskt og greit besvart. Årsregnskapet med revisjonsberetning ble vedtatt med akklamasjon.

3. Kontingentfastsettelse

Styret foreslo at kontingenten forblir uendret i 2016. Enkeltmedlemmer kr 400,-, familiemedlemskap kr 600,- og livsvarig medlemskap kr 5500,-.

4. Innsendte forslag

Det hadde ikke kommet innsendte saker, men Karin Belsvik hadde tidligere tatt opp enkelte saker som hun presenterte for årsmøtet.

Servering på Valbjørgsetra sommerstid. (Jostein Skurdal svarte at Maihaugen også er interessert i aktivitet på Valbjørgsetra.)

Bedre presentasjon av museet for nye og gamle medlemmer. Karin B tilbød seg å være frivillig omviser i mai og juni. (Jostein Skurdal oppfordret forsamlingen om å gjøre seg kjent med museets hjemmeside. Der vil det bli å finne digitale nyhetsbrev. I tillegg vil det bli arrangert spesialomvisninger.)

Kart over Maihaugen plassert ute i terrenget. (Jostein Skurdal fortalte at Maihaugen har satt av penger og arbeider med en egen skiltplan.)

Årsmøteprotokollen må inn i Maihaugbladet. (Det ble bekreftet at protokollen alltid settes

inn i Maihaugblad nr 2.)

«De gamle verksteder». (Jostein Skurdal fortalte at museet jobber med å gjenopprette de gamle verksteder i husene i byavdelingen og i bygda. Der vil håndverk bli presentert under bedre forhold enn før og demonstrert ved hjelp av moderne/digitale formidlingsmåter.)

Styreleder takket for innspillene og bekreftet at Styret ville behandle innspillene på neste styremøte og se hva vi kunne gjøre for å møte de av ønskene som DSSV kan påvirke eller gjøre noe med.

Karin Belsvik ble takket for sine innspill og Jostein Skurdal for fyllestgjørende svar.

5. Valg

Årets valg ble foretatt etter innstilling fra valgkomiteen. Samtlige valg var gjenvalg og ble gjort ved akklamasjon.

Leder for 1 år *Svend Strand*
Styremedlem for 2 år *Ivar Olstad*
Styremedlem for 1 år *Marit Askerud*
(i samsvar med vedtektene om makstid i styret)
Varamedlem for 1 år *Anja Høglien*
Varamedlem for 1 år *Svein Arne Rudi*
Ernst og Young ble gjenvalgt som revisor.

Som ny valgkomité ble valgt:

Per Bjørn Brandsæter (leder), Hilde Grøneng og Kari Slorbak. Svend Strand takket for tilliten og uttrykte forventning foran et nytt, godt år i DSSV.

Jostein Skurdal, direktør for stiftelsen Lillehammer Museum presenterte deretter Maihaugens planer og utfordringer.

Punkter i presentasjonen:

- Anders Sandvigs museumsvisjon fra 1907
- Maihaugens mange tidsreiser. (Museet har

fått 80 nye hus siden 1970.)

- Utfordringer som er mange og til dels dyre. Etterslep på vedlikehold. Museet vil satse på å forebygge skader.
- Ny plassering av «De gamle verksteder». Flyttingen vil gi verkstedene mer plass enn de hadde tidligere.
- Kunstløype. Utplassering av digitale utgaver av malerier av Lillehammermalere. Kunstløypa får egen omtale i neste Maihaugblad.
- Utvidelse av Byavdelingen mot nord.
- Magasinhall og lagerplass.
- Bruk av Maihaugen som location under filminnspillinger.
- «Døla-dag». Invitasjon til Gudbrandsdalskommuner som har hus på plassert på Maihaugen. Første gang 14.06.15
- Fiskevollen. Veier og stier er lagt om og den nye vollen vil bli åpnet 07.05-15
- Formidling fra Maihaugen i egen spalte hver uke i Byavisa.
- OL-museet i underetasjen. Det arbeides med finansieringen, men planene er lovende.
- Sandvigsalen i hovedbygget. Salen vil dekke mange funksjoner.
- Planer for foajéen og vestibylen.

Britt Bøhn takket for spennende planer og positive vyer. Årsmøtet ble avsluttet med positive tanker, «Det er drive over museet for tiden», sa Svend Strand da han takket Jostein Skurdal for godt samarbeid og forsamlingen for fremmøtet. Kaker og kaffe ventet i restauranten.

Lillehammer 25.03.15
Kristin Helland , ref
Brita Belsvik
Stein Raabe

En spennende fortsettelse

Av Kristin Helland

Utstillingen «Lillehammermalerne 1885–1960» er tatt ned. Samarbeidspartnerne Lillehammer Kunstmuseum og Stiftelsen Lillehammer Museum kan melde om svært godt besøk og en mengde positive tilbakemeldinger. Men nå er utstillingen altså historie.

Da begynner en NY historie. En riktig spennende og fremtidsrettet historie. Mange av bildene skal kunne besøkes likevel. Utendørs. På stedet der de opprinnelig ga inspirasjon til en av de mange og dyktige Lillehammermalerne.

I samarbeid har Lillehammer Kunstmuseum, Oppland Fylkeskommune, Lillehammer Kommune, Lillehammer Sentrum Drift og Stiftelsen Lillehammer Museum bestemt å ta opp igjen en gammel idé.

Et utvalg av de mest kjente bildene fra Lillehammer skal digitaliseres, gis en form som tåler vind og vær og settes opp på «sin egen plass». Maleriene skal printes på laminert glass og settes opp på et stativ eller på en vegg.

Det første bildet kom opp på Utsiktshakken allerede i begynnelsen av mai. Det er Reinhardt Bolls maleri «Prospekt av Lillehammer 1860». Ingen nålevende kan huske denne utsikten nesten uten bebyggelse, men alle lillehamringer kan se hvor kunstneren må ha stått.

Akkurat der vil vi altså finne den digitaliserte utgaven med en kort, forklarende tekst og en QR-kode som man kan laste ned på smarttelefonen sin for å lese mer. Ingen skal beskyldes museene for å være gammeldagse og akterutseilt, nei!

I løpet av 2015 vil ytterligere syv bilder komme på plass på sitt eget «hjemsted».

Det er kjente bilder som Lars Jordes «Marken i Lillehammer», Lundebys «Gundersengården» og Thorvald Erichsens «Fra Lillehammer kirke og Banken». Følg med i lokalpressen etter hvert som prosjektet drives frem.

I tillegg til deltakerne i prosjektgruppen nevnt ovenfor, kommer midlene til «Kunstløypa» fra DNBNor, Bjerkebæk og De Sandvigske Samlingers Venner. Det vil bli laget kart som viser hvor maleriene kan sees. Kartet settes opp på Sigrid Undsets plass. I 2016 er det planlagt å sette ut ytterligere åtte bilder, og i 2017 kommer det åtte til. Prosjektbeskrivelsen forteller at målet for tiltaket er å synliggjøre Lillehammer som kunstnerby. Med teknisk ekspertise fra designbyrået M8, er vi sikre på at det vil lykkes, og vi gleder oss til å se resultatet!

Lars Jorde; «Marken i Lillehammer», foto: Jørn Hagen.